

γὰρ καὶ Θεοτόκος καὶ ἀνθρωποτόκος ἡ ἀγία Παρθένος ὑπὸ τῶν τῆς εὐσεβείας διδασκάλων προσαγορεύεται· τοῦτο μὲν ὡς φύσει τὸν [δούλω] εἰκίότα γεννήσασα· ἐκεῖνο δέ, ὡς τῆς τοῦ δούλου μορφῆς, καὶ Θεοῦ τὴν μορφήν ἠνωμένην ἐχούσης.

BASILIIUS Seleuciensis († 459/468)

ORATIONES

PG
85, 61

Oratio III, 4. Αὕτη τῆς κατὰ τῶν προγόνων καταδίκης ἀπόφασις. Σὺ δὲ μὴ ῥίψῃς τὰς τῆς σωτηρίας ἐλπίδας· οὐ γὰρ ἔστησεν ὁ Θεὸς ἄχρι τῆς κατάρτας τὰ πράγματα· οὐκ ἀφῆκε χρηστῆς ἐλπίδος ὁ Θεὸς τὴν φύσιν χηρεύσασαν. Χριστοῦ γὰρ παρουσία τῆς τοῦ πρωτοπλάστου λαιμαργίας ἰσχυρότερα· καὶ τῆς τῶν ἀνθρώπων διὰ παρανόμου βρώσεως ἀπατηθείσης, τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀπαρχὴν ὁ Μονογενὴς ἐνεδύσατο· καὶ τὸν δεῦτερον Ἀδὰμ περιβάλλεται, φαρμάκοις ἐναντίοις θεραπέων τὰ τραύματα. Ἀντέστησε παραδείσῳ τὴν ἔρημον· τῇ τρυφῇ, τὴν νηστείαν· τῇ διὰ ὄψεως ἀπάτῃ, τὸ δι' ἀνθρώπου κατὰ τοῦ διαδόλου τρόπαιον, ἀντὶ τῆς Εὐσας, παρθένον χωρὶς κατάρτας ὠδίνουσαν, καὶ τόκον παρθενικὸν λύπης ἀρχαίας ἐλεύθερον, καὶ κόρην ἀνώμφευτον, ἀθάνατον νυμφίον γεννήσασαν. Οὗτος ὁ δεῦτερος Ἀδὰμ ἀπετέ-

1365

et Dei et hominis sancta Virgo a rectae religionis magistris appellatur; hoc quidem, quia naturaliter eum qui in forma servi erat genuit; illud autem, quia servi forma formam Dei unitam habet.

PG
85, 62

Oratio III, 4. Hanc sententiam progenitores damnationis suae tulerunt. Tu vero ne salutis spem proieceris: non enim exsecrationi creaturam Deus fecit obnoxiam, neque bona spe interim orbata natura. Namque Christi praesentia longe potentior est protoplasti voracitate, et, hominum genere per gulam nefariam in fraudem inducto, Unigenitus, contrariis medicamentis curans vulnera, de homine corpus, in quod se insinuaret, delibavit, et secundum Adamum sibi circumiecit. Paradiso solitudinem obiecit, ieiunium deliciis, serpentinae fraudi tropaeum, quod per hominem contra diabolium statuit, Evae virginem absque maledicti acerbitate parientem, et fetum virgineum a veteris culpae aegritudine liberum, et innuptam puellam, quae sponsum generavit immortalem. Sic alter Adam progenitus in

1365

• PG 80, 297, 428, 1161, 1372, 1552. PG 81, 281, 429.

• PG 82, 1008, 1015, 1137, 1200, 1221.

• PG 83, 29, 57, 81, 84, 85, 88, 92, 93, 97, 100, 104, 173, 177, 180, 181, 188, 192, 193, 205, 212, 215, 288, 301, 309, 317, 365, 388, 389, 404, 436, 437, 488, 489, 1156, 1157, 1160, 1201, 1269, 1272, 1380, 1420, 1429.

χθῆ, ἀντὶ παραδείσου πρὸς οὐρανὸν ἀνηρέχθη. Ἐκεῖθεν τοξέζει τὸν ὄφιν, παρὰ τοῦ πατρὸς ἐπακούων· «Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν τεθῶσιν οἱ ἐχθροί σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου», ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

1366

Oratio XXXIX,² 2. [...] Ἄλλ' εἶπερ ἔστιν ἄνθρωπον ὄντα καὶ σαρκὶ συνδεδεμένον τοῖς τοῦ νοῦ πολυπραγμονεστάτοις ἕμμασι τολμηρῶς ἀτενίσαι, καὶ τὸ συναῖδιον τῆς πατρικῆς δόξης ἀπαύγασμα κατανοῆσαι τῷ ἀληθινῷ περιλαμφθέντα καὶ τρανωθέντα φωτὶ, ἐκεῖθεν ἄρξασθαι τῇ Θεοτόκῃ τῆς εὐφημίας, ὅθεν καὶ Θεοτόκος ἐστὶ τε καὶ λέγεται. Ἄρα τίς ἐστὶ ταύτης ὑψηλοτέρα ὑπόθεσις; Οὐ μὲνον εἶποι τις ἂν, θείων καὶ ἀνθρωπίνων τὸ μέσον ἐνωῶν. Ὡς γὰρ οὐκ ἔστιν εὐκολον νοεῖν τε καὶ φράζειν Θεόν, μᾶλλον δὲ καθάπαξ ἀδύνατον· οὕτως τὸ μέγα τῆς Θεοτόκου μυστήριον, καὶ διανοίας καὶ γλώττης ἐστὶν ἀνώτερον. Ἐπεὶ οὖν Θεὸν σαρκωθέντα τεκοῦσα Θεοτόκος ὀνομάζεται, πρὸς Θεὸν δι' εὐχῆς ἀναβήσομαι, καὶ αὐτὸν ἡγεμόνα τοῦ λόγου ποιήσομαι· Δέσποτα παντόκρατορ, βασιλεῦ κτίσεως ἀπάσης, ὁ καταλάμπων ἀρρήτως τοὺς ἀσωμάτους νόας τῷ νοερῷ σου φωτὶ, καταύγασόν μου τὸν νοῦν, ἵνα νοηθῇ τὸ προκείμενον ἀπλανῶς, καὶ λαληθῇ τὸ νοούμενον εὐσεβῶς, καὶ χωρηθῇ τὸ λαλούμενον ἀσφαλῶς. Ἐν γὰρ τρισὶν ἔχει τὸν κίνδυνον ὁ περὶ

PG
85, 429

coelum paradisi vicem evectus est. Inde serpentem iaculatur, audiens illud a Patre: *Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum*,¹ cui gloria sempiterna. Amen.

1366

Oratio XXXIX,² 2. [...] Verum si fas est homini carnis vinculis colligato curiosissimos mentis oculos, eosque inconniventes audaciter defigere in delibatum de gloria Dei Patris splendorem, Filiumque coaeternum, qui vero circumfulget et manifestatur lumine, agnoscere: inde sumam initium laudationum Dei Matris, unde ipsa talis est et appellatur. Age vero, ecqua sublimior materia esse potest, praeterquam haec? Nihil certe inter divina et humana medium proferet quis, aut cogitabit. Ut enim non in facili est Deum nosse, aut eloqui imo ex eorum numero, quae fieri minime possunt: sic magnum Dei-parae sacramentum omni ratione celsius est et oratione. Quando igitur Deum incarnatum enixa Deipara dicitur, ad Deum precationis ope dirigar, ut verba mihi praeceat: Domine omnipotens, totius universi rex, qui inexplicabili quadam ratione mentes incorporales spiritali luce perfundis, mentem meam illumina, ut proposita res absque errore cognoscatur, cognita pie dicatur, dicta sine periculo animo capiatur. Triplex namque subit periculum, qui de Deo verba facere

PG
85, 430

¹ Ps. CIX, 1.

² De huius Orationis paternitate dubitat B. Marx, qui eam attribuit *Proclo Constant.* Fere omnes alii viri docti, eam attribuunt *Basilio Seleucien.* (cf. Cay, I, 888; Al, 347; RPhTh, 547).

Θεοῦ λέγειν πειρώμενος· ἢ νοῦ μὴ ἐλλαμφθέντος, ἢ λόγου ἀπονοῦντος, ἢ ἀκοῆς μὴ χωρούσης.

PG
85, 436

[...] Πῶς παραδόξως ὑμνήσω τὴν παράδοξον χάριν· πῶς τὴν πηγὴν τῆς φιλανθρωπίας δοξάσω· πῶς τὸν ποταμὸν τῆς φιλανθρωπίας κηρύξω· πῶς παρθενικοῦ κατατολήσω πελάγους καὶ βυθὸν ἀνερευνήσω μυστηρίου μεγάλου, εἰ μὴ σὺ με διδάξῃς, ἢ Θεοτόκος, οἶόν τινα κολυμβητὴν ἄπειρον, «ἀποδύσασθαι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης»; εἶτα τὸ στόμα τῆς διανοίας ἐλέους πληρώσασα, πρὸς τὸ βάθος καταδύναι τῆς σῆς κυοφορίας· ὡς ἂν φωτὶ τοῦ ἐλέους σου περιλαμπόμενος, εὕρω τὸν ἐν σοὶ τῆς ἀληθείας μαργαρίτην; Καί μοι συναγωνίζου πρὸς τὴν ταύτης κατάληψιν, ἵνα διδαχθῆς παρὰ σοῦ, λέγειν δυναθῶ περὶ σοῦ, οὐχὶ πῶς ἔτεκες σαρκωθέντα τὸν Λόγον· ὑπὲρ τὸ πῶς γὰρ ἐστὶν ὁ τοῦ τόκου σου τρόπος· ἀλλ' ὅτι καὶ μήτηρ γέγονας, καὶ παρθένος ἔμεινας· ὥσπερ ὁ τεχθεὶς ἐκ σοῦ ἄνθρωπος γέγονεν ἀψευδής, καὶ Θεὸς ἔμεινεν ἀληθῶς, ἐπανορθούμενος τὸ πλάσμα τῶν ἰδίων χειρῶν.

1367

PG
85, 437

[...] Φρονεῖτωσαν λοιπὸν οἱ παράφρονες, καὶ τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀποστήτωσαν μέθης· οἱ λέγοντες ἀδύνατον εἶναι χωρὶς κοινωνίας τῆς πρὸς ἄνδρα, γυναῖκα τεκεῖν. Τί γὰρ μᾶλλον αὐτοῖς δοκεῖ δυσπαράδεκτον, ἐκ γυναικὸς τεχθῆναι, ἢ ἀπὸ γῆς πλασθῆναι; παρθενικὴν κυοφορῆσαι γαστέρα, ἢ γῆν ψυχωθῆναι, καὶ βλέπειν, καὶ λαλεῖν, καὶ ἀκούειν, καὶ τὰ δοκοῦντα πάντα ποι-

1368

connititur: vel enim mens illuminata non est, vel sine viribus oratio, vel audientia claudicat.

PG
85, 435

[...] Quomodo inopinato concelebrabo inopinam illam incarnationis gratiam? Quibus laudibus afficiam fontem charitatis? Quomodo profusae caritatis in homines flumen praedicabo? Quomodo virgineum pelagus audens tentabo, et magni mysterii scrutabor altitudinem, nisi me ut inexpertum urinatore, o Deipara, doceas *veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris, deponere*:¹ nisi mentis os misericordia compleas, quo tui partus fundum pervadat, ut tuae miserationis luce circumfulgens in te veritatis margaritum deprehendam? Subventa, ut veritatem consequar, ut a te doctus eloqui valeam: non quomodo incarnatum Verbum pepereris; nam supra lumen meum est partitudinis tuae ratio: sed quod mater effecta, virgo quoque permanseris: sicut qui ex te partus est, homo verus fuit, et vere mansit Deus, corrigens opus manuum suarum [...].

1367

PG
85, 438

Tandem sapiant, qui desipiunt, et a Iudaica abscedant insania, qui asserunt impossibile absque viri societate mulierem eniti. Utrum enim illis minus recipi posse videtur e muliere progigni, an e terra fingi? Virginem uterum ferre, an terram animari, videre, fari, audire, quod-

1368

¹ Ephes. IV, 22.

εἶν; Ἐλαβε πάλαι χοῦν ὁ Θεός, καὶ πέπλακεν ἄνθρωπον· ἔλαβε πάλιν τὸν ἐκ Παρθένου χοῦν, τὴν σάρκα λέγω τὴν ἐξ αὐτῆς, καὶ ὡς οἶδεν ἐαυτῷ πέπλακε, καὶ ἄνθρωπος γέγονε. Πῶς οὖν οἱ τῷ προτέρῳ πιστεύοντες, πρὸς τὸ δεύτερον ἀντιλέγουσι; Καὶ ἐπ' ἐκείνου μὲν τὸ παντοδύναμον τῷ Θεῷ μαρτυροῦσιν, ἐπὶ δὲ τούτου τὸ ἀδύνατον αὐτοῦ κατηγοροῦσιν. Αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ κάκεινο τεχνουργήσας, καὶ τοῦτο καινουργήσας.

1369

[...] Μηδεὶς οὖν αἰσχρὸν οἰεσθῶ τὸ σῶμα τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὡς ἀλλότριον τοῦ Θεοῦ διαβαλλέτω· οὐ γὰρ πλάσις καταισχύνει, ἀλλὰ πρᾶξις κατακρίνει· οὐδὲ γὰρ ὀφθαλμοὶ ἢ χεῖρ, ἢ τι τῶν ἄλλων ἀμαρτάνει μελῶν· ἀλλ' ὁ κακῶς χρώμενος χεῖρι καὶ ὀφθαλμῷ, καὶ τοῖς ἄλλοις μέλεσι. Διόπερ ὁ πάντων Ποιητῆς καὶ Δεσπότης, ἐκ τῆς Παρθένου καὶ Θεοτόκου τεχθεὶς, τῆς μὲν φύσεως τῶν ἀνθρώπων ἐκοινωνήσεν· σάρκα γὰρ ἀληθῶς ἐψυχωμένην ἐφόρσε· τῆς δὲ πράξεως τῶν ἀνόμων οὐ μετέλαθεν· «Ἀμαρτίαν γὰρ, φησὶν, οὐκ ἐποίησεν, οὔτε εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ». Ὡ γαστρὸς ἀγίας καὶ Θεοδόκου! ἐν ἧ τὸ τῆς ἀμαρτίας διεβράβη χειρόγραφον· ἐν ἧ Θεὸς γέγονεν ἄνθρωπος, μένων Θεός, καὶ κνοφορίας ἠγέσχετο, καὶ πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς κατέθη γέννησιν, οὔτε τοὺς πατρικοὺς κενώσας κόλπους, καὶ τὰς μητρῶας ἀγκάλας πληρώσας. Οὐ γὰρ μερίζεται Θεὸς ἐνεργῶν ἅπερ βούλεται· μένων δὲ μᾶλλον ἐν πᾶσιν ἀμέριστος, πρυτανεῦει τῷ κόσμῳ τὴν σωτηρίαν.

PG
85, 437

cumque visum fuerit, facere? Limum Deus olim cepit, et hominem finxit: limum recepit ex Virgine (carnem, quae ex ea, loquor), et pro sua prudentia sibi affingens, homo factus est. Quomodo qui primum credunt, secundo obloquuntur? Ac in eo quidem Dei contestantur omnipotentiam, in hoc vero nihil ei dant sycophantae potestatis. Ipse enim est, qui et illud arte elaboravit, et hoc innovavit.

1369

[...] Nemo igitur humanum corpus turpe existimet, aut velut a Deo alienum calumniatur: neque enim fictio probrosa est, sed actio damnatoria: non enim peccant oculi, non manus, non partium aliarum ulla; sed qui male manu, oculo, aliisque membris utitur. Quare omnium Conditor, et Dominus ex Virgine et Deipara natus in humanae naturae communicationem venit: carnem enim vere animatam gestavit, nihil vero inique gessit: *Peccatum enim non fecit, nec inventus est dolus in ore eius.*¹ Alvum sanctam, Deique receptricem! In qua disruptum est peccati chirographum; in qua Deus factus est homo, permanens Deus, et gestari utero sustinuit, et ad nostrae generationis humilitatem se abiecit, non exinanito paterno sinu, quo maternos amplexus oppleret. Non enim in ea, quae sponte agenda suscipit, sese partitur Deus: quin potius manens in omnibus indivi-

PG
85, 438

¹ Isa. LIII, 9; I Petr. II, 22.

*440 Καὶ Γαβριὴλ μὲν ἐπὶ τὴν Παρθένον καὶ Θεοτόκον ἐρχόμενος, ἀπολιμπάνει τοὺς οὐρανοὺς· ὁ δὲ πάντα πληρῶν τοῦ Θεοῦ Λόγος, καὶ σαρκούμενος ἐν αὐτῇ, τῆς ἐν οὐρανοῖς προσκυνήσεως οὐ χωρίζεται. * Ὡσπερ γὰρ λόγος ἐν χάριτι γραφόμενος ὅλος ἐστὶν ἐν τῷ χάριτι, καὶ ὅλος ἐν τῷ γεννήσαντι νῷ, καὶ ὅλος ἐν τοῖς ἀναγινώσκουσιν αὐτόν· οὕτως ὁ Θεὸς Λόγος, μᾶλλον δὲ ὡς εἶδεν ὁ Λόγος, ὅλος ἐν τῷ ἰδίῳ σώματι, καὶ ὅλος ἐν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, καὶ τὸν οὐρανὸν πληρῶν, καὶ τὴν γῆν περιέχων, καὶ τῆς κτίσεως ἀπάσης περιδρασσόμενος.

[...] Εἰ γὰρ ὁ ἥλιος οὗτος ῥυπαρῶν καὶ δυσόδμων ἐφαπτόμενος τόπων οὐ πάσχει τινὰ μολυσμὸν εἰς τὴν αὐτοῦ καθαρότητα, πῶς οὐχὶ πλεόν ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος εἰς καθαρὰν ἐπιλάμψας Παρθένον, ἐξ αὐτῆς τε τὸ πανάγιον σῶμα λαθῶν, ἀπαθῆς ἐν αὐτῷ μεμένηκειν ὡς Θεός; Τῶν γὰρ ἀνθρώπων ἄρδην ἀπολλυμένων, καὶ μηδεμίαν ἐχόντων ἐλπίδα σωτηρίας, ἐδεήθημεν ἐπιδημίας Θεοῦ, τῆς διὰ προφητῶν ἡμῖν προκηρυχθείσης· ὡς ἔστι ἀκοῦσαι τοῦ μὲν Ἡσαίου λέγοντος· « Ἴδου ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται, καὶ τέξεται υἱόν· καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὅπερ ἐστὶν ἐρμηνευόμενον· Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός ».

PG
85, 441

5. Καὶ τί χρῆ πάντα εἰς μέσον ἄγειν τὰ παρὰ τῶν προφητῶν εἰρημένα, τῶν προαγορευσάντων τὴν παρουσίαν Χριστοῦ τὴν ἐκ τῆς Θεοτόκου γενόμενην; Ποία τοίνυν μεγάλου φωνος γλώσσα ταύτην ἀξίως ὑμνήσειε· δι' αὐτῆς

1370

sus salutem mundo confert. Equidem Gabriel non sine coeli desertione venit ad Virginem Dei matrem: at Dei Verbum omnia complens, dum in ipsa incarnatur, coelesti adoratione non caret. Ut enim verbum chartae inscriptum, in charta totum inest, et totum in mente generante, et totum in legentibus: sic Deus Verbum, melius etiam, quod ipsi Verbo cognitissimum est, totus in proprio corpore et totus in Deo, et * Patre, et implens coelum, et terram ambiens, et creata contrectans omnia. [...] Si enim solis huius, cum sordentia fetentiaque loca contingit, nullius inquinamenti contagione puritas inficitur: quomodo non magis sol iustitiae in integram effulgens Virginem, et ex ea sanctum corpus delibans, impatibilis in ipso perstitit, ut Deo dignum est? Nam perditis funditus hominibus nullaue facta salutis spe reliqua, peregrinatio Dei a prophetis nobis preannuntiata fuit, necessaria, ut Isaiam loquentem audire est: *Ecce Virgo concipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen eius Emmanuel, quod interpretatur, Nobiscum Deus.*¹

PG
85, 442

5. Quid vero necesse est quaecumque a prophetis dicta, qui praesentiam Christi ex Deipara nati praelocuti sunt, in medium afferre? Quae igitur lingua tam vocalis, quae pro eius dignitate hymnos per-

1370

¹ Isa. VII, 14.

γάρ τῶν μεγάλων ἀγαθῶν ἠξιώθημεν; Ποίοις ἐπαίνων ἄνθεσι, τὸν ὀφειλό-
 μενον αὐτῇ πλέξομεν στέφανον; Ἐξ αὐτῆς γάρ τὸ ἄνθος [Ἰεσσὲ] ἰεσσαὶ
 ἀνεβλάστησε, καὶ τὸ γένος ἡμῶν δόξη καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσε. Ποῖα ταύτης
 ἄξια δῶρα προσενέγκωμεν, ἧς ἐστὶν ἀνάξια τὰ τοῦ κόσμου ἅπαντα; Εἰ γάρ
 περὶ τῶν ἄλλων ἀγίων ὁ Παῦλος φησι· «Ὡν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος»· τί ἂν
 εἴπομεν περὶ τῆς Θεοτόκου, ἣ τοσοῦτον ἅπαντας ὑπερεκλάμπει τοὺς μάρ-
 τυρας, ὅσον καὶ τοὺς ἀστέρας ὑπεραυγάζει ὁ ἥλιος; Ὡ παρθενία, δι' ἧς ἄγ-
 γελοι δικαίως ἀγάλλονται, πρὸς διακονίαν ἀνθρώπων ἀποστελλόμενον ἢ πρῶ-
 ην * τὸ ἡμέτερον ἀποστρεφόμενοι γένος, καὶ φαιδρύνετο Γαβριήλ, τὸ τῆς *444
 θείας συλλήψεως μῆνυμα πιστευόμενος! Διόπερ ἀπὸ χαρᾶς καὶ χάριτος τῆς
 προσηγορίας ἀπάρχεται· «Χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ». «Χαῖρε
 κεχαριτωμένη», φαιδρὸν ἀνάλαβε πρόσωπον. Ἐκ σοῦ γάρ ἡ πάντων τεχθή-
 σεται χαρά, καὶ παύσει τούτων τὴν ἀρχαίαν ἀράν, ἐν τῷ καταλύειν τοῦ θανά-
 του τὸ κράτος, καὶ δωρεῖσθαι πᾶσιν ἀναστάσεως ἐλπίδα. «Χαῖρε κεχαριτω-
 μένη», ὁ ἀμάραντος τῆς ἀγγελίας παράδεισος, ἐν ᾧ φυτευθὲν τὸ ξύλον τῆς ζω-
 ῆς, βλαστήσει πᾶσι σωτηρίας καρπούς, ὅθεν ἡ τετράστομος τῶν Εὐαγγε-
 λίων πηγῆ, βρῦσει τοῖς πιστεύουσι ποταμοὺς οἰκτιρμῶν. «Χαῖρε κεχαριτω-
 μένη», μεσιτεύουσα Θεῷ καὶ ἀνθρώποις, ἵνα τὸ μεσότοιχον ἀναιρεθῇ τῆς

sonet? Siquidem per eam bonis magnis affecti sumus. Quo laudum
 flore debitam illi plectemus coronam? Ex ipsa enim flos Iesse germi-
 navit, genusque nostrum gloria et honore coronavit. Quae digna
 satis in eam munera conferemus, cum infra eius dignitatem sint
 mundana omnia? Nam si de aliis sanctis Paulus asserit: *Quibus di-*
*gnus non erat mundus:*¹ quid dicemus de Deipara, quae tanto super
 omnes martyres exsplenduit, quanto stellas praefulgurat sol? O vir-
 ginitas, per quam angeli humanam gentem pridem aversati, iure
 meritoque gestiunt ad hominum servitium * destinari, et hilaratur *443
 Gabriel divini conceptus nuntio sibi credito! Quare a gaudio, et gratia
 salvationem auspicatur: *Ave, gratia plena, Dominus tecum.*² *Ave, gratia*
plena: laetos sume vultus. Ex te enim omnium gaudium nascetur,
 qui soluto mortis imperio, dataque omnibus resurrectionis spe qui-
 etem afferet, ab inveterata execratione. *Ave, gratia plena,* ave floren-
 tissime virginitatis paradise, in quo lignum vitae satum producet
 fructus omnibus salutare, et ex quo Evangeliorum fons in quatuor
 ora sectus miserationum flumina credentibus diducet: *Ave, gratia*
plena, Dei hominumque sequestra constituta, ut inimicitiarum pa-
 rietes intergerivi convellantur, et coelestia terrenaque in unum coe-

¹ Hebr. XI, 38.

² Luc. I, 28.

ἐχθρας, καὶ τοῖς ἐπουρανίοις ἐνωθῆ τὰ ἐπίγεια. «Ὁ Κύριος μετὰ σοῦ». Ἐπειδὴ ναὸς ὑπάρχεις ὄντως ἀξιοθέος τοῖς τῆς ἀγνεῖας ἀρώμασιν εὐωδιαζόμενος, ὁ μέγας ἐν σοὶ κατοικήσει ἀρχιερεὺς, ὁ κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ, ἀμήτωρ καὶ ἀπάτωρ· ἀμήτωρ ἐκ Θεοῦ Πατρός· ἀπάτωρ ἐκ σοῦ τῆς μητρός. «Ἡ δὲ ἰδοῦσα, φησί, διαταράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ», τουτέστιν ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τῶν λεγομένων. Ὁ δὲ Γαβριὴλ ἵνα μὴ διαποροῦσα ταράττηται, τῷ παρακλητικῷ λόγῳ φθάνει τὴν ἄγνοιαν, καὶ φησί· «Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ»· ὁ γὰρ φόβος, τῶν προσκεκουρότων ἐστὶ· σὺ δέ, «χάριν εὔρες παρὰ τῷ Θεῷ». Εἶτα δεικνὺς τὴν χάριν τὴν ὑπὲρ πᾶσαν χάριν, ἐπάγει λέγων· «Ἰδοῦ, συλλήψῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξεις υἷόν. Οὗτος μέγας ἔσται, καὶ Υἱὸς Ὑψίστου κληθήσεται· καὶ δώσει αὐτῷ Κύριος ὁ Θεὸς τὸν θρόνον Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας· καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. Εἶπε δὲ Μαριάμ πρὸς τὸν ἄγγελον· πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω;» Οὐδεὶς, φησί, τρόπος συλλήψεως ἐν γυναιξὶ τεθεώρηται, πλὴν ἀνδρὸς κοινωνίας· ἐμοὶ δὲ τῆς τοιαύτης καθαρουούσης πείρας, πῶς ἔσται τοῦτο δυνατὸν; Τὸ παράδοξον τῆς σῆς ἐπαγγελίας, δυσπαραδέκτον ἔχει πληροφορίαν. Πῶς ἡ ἄσπορος βλαστήσω καρπὸν; πῶς δὲ ἡ ἄγαμος γενήσω υἷόν; Εἰκότα μου πυνθάνῃ, φησὶν ὁ ἀρχάγγελος, καὶ συγ-

ant. *Dominus tecum*: quia templum existis vere Deo dignum castitatis aromatibus bene odoratum: magnus te inhabitabit pontifex, qui secundum ordinem Melchisedech sine matre est, ac sine patre; ex Deo Patre sine matre, ex te matre sine patre. *Quae cum audisset, turbata est in sermone eius*,¹ hoc est super dicto tam inopinato. Gabriel autem ne inops consilii perturbaretur, oratione consolatoria ignorantiam antevertit amoliri, et inquit: *Ne timeas, Maria*; eorum enim timor est, qui offendunt: tu vero *gratiam invenisti apud Deum*.² Deinde comemonstrans gratiam, quae supra omnem gratiam est, pergit loqui: *Ecce concipies in utero, et paries filium: et vocabis nomen eius Iesum: hic erit magnus et Filius Altissimi vocabitur. Et dabit illi Dominus Deus sedem David patris eius; et regnabit in Domo Iacob in aeternum, et regni eius non erit finis. Dicit autem Maria ad angelum: Quomodo mihi fiet istud, quoniam virum non cognosco?*³ Nulla absque viri opera, inquit, conceptus in mulieribus, ratio explorata est: cum vero puritati studens nihil tale sim experta, qui potest id fieri? Inopinabilis tuus nuntius aegre credi potest. Quomodo absque satu fructum producam? Quomodo virgo filium generabo? Iusta postulas, inquit ar-

¹ Luc. I, 29.

² Ibid. 30.

³ Ibid. 31-34.

γνωμόνως ποιούμαι τὴν ἀπόκρισιν. Τῷ μὲν τόκῳ προσμαρτυρῶν, τῷ δὲ τρόπῳ παραχωρῶν. Ὅσον οὖν ἐμὲ γινώσκεις, τοιοῦτόν ἐστιν. Οὐκ ἐξ ἀνδρικῆς παιδοσπορίας γενήσεται ἡ σύλληψις, ἀλλ' ἡ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπιφοίτησις, καὶ ἡ τῆς δυνάμεως τοῦ Ὑψίστου ἐπισκιάσις ταύτην ἐργάσεται. Τί οὖν προβάλλῃ τὸν νόμον τῆς φύσεως ἐπὶ τοῦ νομοθέτου τῆς φύσεως; μὴ γὰρ σὺ τοῦ δυναμοῦντος ἐκτὸς τὸν σὸν ἰσχύεις ὑποδέξασθαι ποιητὴν; μὴ γὰρ ἔχεις οὐρανοῦ πλατυτέραν γαστέρα; μὴ γὰρ ὑπερβαίνεις ἐν μεγέθει τὴν κτίσιν, ἢ * τις αὐτὸν οὐ χωρεῖ κατὰ φύσιν; ἐγγύς ὁ συμμαχῶν. «Δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι». Ἐὰν γὰρ μὴ τοιαύτη δύναμις ἐπισκιάσῃ σοι, οὐ δυνήσῃ χωρεῖν τὸν ἀχώρητον· ἐὰν μὴ αὐτὸς ὁ τικτόμενος πρὸς τὸν οἰκειὸν συνεργήσῃ σοι τόκον, πηλὸς τὸν ἑαυτοῦ πλάστην βαστάζειν οὐ δύναται. Ἐπειδὴ πάλιν ἔφη, πῶς ἡ ἄσπορος βλαστήσῃ καρπὸν; λάβε τοῦτο κατὰ νοῦν εἰς τὸ πιστεῦσαι τῷ θαύματι. Πῶς ἐν ἀρχῇ τῆς τοῦ κόσμου δημιουργίας, δίχα σπερμάτων ἢ γῆ τοὺς καρποὺς ἐδλάστησεν; Ὁ γὰρ ἐκείνην δυναμώσας εἰς καρπογονίαν, καὶ τὴν σὴν κινήσει γαστέρα πρὸς παιδοποιῖαν. Πρὸς μὲν ἐκείνην ἐρέθη· «βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου»· καὶ τὸ θεῖον πρόσταγμα, φύσις τῶν ὄντων ἐγένετο, καὶ παντοδαποῖς καρποῖς ἅπαντα κατεκόσμησε. Πρὸς δὲ σε λέγεται· «Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ· καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ γενόμενον ἅγιον κληθήσεται Υἱὸς

*445

changelus, veniam habeo, ac respondeo partim testimonio, partum astruens, partim ipsi modo cedens. Quod igitur nosse me fas est, eiusmodi est. Non ex viri satu erit hic conceptus, sed Spiritus sancti adventus, et virtutis Altissimi obumbratio eum perficiet. Cur ergo naturae legem eius obliis auctori? Numquid absque eius virtute potes satorem tuum suscipere? Numquid uterus tibi coelo patentior? Numquid mundum, cui ipsum ut capiat, ingenitum non est, magnitudine superas? Vicinus est auxiliator. *Virtus Altissimi obumbrabit tibi.*¹ Nam si talis virtus te non obumbrabit, eum capere, qui capi non potest, minime poteris: nisi ipse partus ad propriam partionem * conferat operam limus suum fictorem ferre non potest. Item quia ² *Germinet terra herbam viventem;* ³ *Deique imperium rerum erat exortus, et omnigenis fructibus omnia perornavit. Ad te vero: Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque quod ex te nascetur, sanctum, vocabitur Filius Dei.*³ Incurrens in

*446

¹ Ibid. 35.

² Gen. I, 11.

³ Le. I, 35.

Θεοῦ ». Οἷς ἐπιτρέχουσά φησιν ἡ Παρθένος· « Ἴδού ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου ». Καὶ τὰ τῆς θείας συλλήψεως λοιπόν, κατὰ τὴν παρθενικὴν ἐνεργεῖτο νηδύν. Τίς λόγος τὸ ἀδιάβατον τῆς ἀνυμφεύτου λοχείας πέλαγος ἐμβατοῦσαι δυηήσεται; Τίς οὕτω καθαρῶτατος νοῦς καὶ θεωρητικώτατος, τὰ ἀθέατα κατοπτεῦσαι; Καὶ κρείττονος ἢ κατὰ ἄνθρωπον ταῦτα φωνῆς, μᾶλλον δὲ θείας ἀληθῶν ἐπιπνοίας, χαριζομένης τῶν ζητουμένων τὴν εὔρεσιν.

Πῶς ἡ ἀκτιστος καὶ ἀχώρητος οὐσία τοῦ Λόγου καὶ πρὸς πᾶσαν ἀκωνήνητος κτίσιν, ἢ προσβλέψαι τὰ Χερουβὶμ οὐ τολμᾶ, καὶ τῶν λοιπῶν ὑπερέχεται ταγματῶν, αὕτη κοινωνίαν ἠσπάσατο πρὸς τὴν ἀσθενῆ καὶ γεώδη τῆς ἀνθρωπότητος φύσιν; Καὶ γέγονε μυστήριον, ὅπερ μέχρι τῆς σήμερον μένει μυστήριον, καὶ οὐδέποτε παύσεται τοῦ εἶναι μυστήριον. Τότε κατεῖδεν ἡ κτίσις, ὃ μὴ τεθέαται πρῶν· υἱόν, τῆς τεκούσης πατέρα· βρέφος, τῆς μητρὸς προϋπάρχον· παιδίον, τῶν αἰῶνων ἀρχαιότερον. Οὐ γὰρ ἦν φίλος ἄνθρωπος ὁ τεχθεὶς· ἀλλὰ Θεὸς Λόγος ἐκ Παρθένου σαρκωθείς, τὴν ὁμοούσιον ἐμοὶ σάρκα περιβαλλόμενος, ἵνα τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον ἀνασώσῃται. Εἰ γὰρ ἕτερον ἔσχε σῶμα παρ' ἐμέ, εἰ μὴ τῆς ἐμῆς σαρκὸς ἐκοινωνήσεν, ἐμὲ τῆς ζωῆς οὐκ ἠξίωσεν· εἰ μὴ τὴν ἐμὴν ἐπτώχευσεν οὐσίαν, ἐγὼ θεϊκὴν οὐκ ἂν

angeli sententiam Virgo ait: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.*¹ Ac deinde, quae ad conceptum Domini faciebant, per uterum virgineum perficiebantur. Quae oratio impervium conceptionis, quae sine viro contigit, pelagus ingredi valeat? Quae mens tam pura, tam perspicax, quae invisibilia ista contempletur? Et haec humana voce maiora sunt: ac revera divini cuiusdam afflatus ultro aperientis harum quaestionum exitum.

Quomodo natura Verbi, quae nullius opera facta est, nec mente capi potest, quaeque cum nulla creatura communicari potest; in quam Cherubini, etsi reliquos ordines superemineant, oculos defigere non audent, quomodo haec cum infirma et terrestri humanitatis natura lubens in communionem venit? Et fuit mysterium, quod in hodiernum usque diem mysterium permanet, nec unquam mysterium non erit. Tunc vidit creatura, quod ante viderat nunquam, filium genitricis esse patrem, infantem aetate matrem superare, infantem aeternitate antiquiorem. Nec enim fuit nudus homo, qui genitus; sed Deus Verbum ex Virgine incarnatum, carne eadem mecum natura sibi circumiecta, ut simili simile salvaret. Nam, si alterius naturae, quam ego, corpus habuisset, si meae carnis particeps non fuisset, mihi vitam non esset elargitus: nisi meam mendicasset naturam, ego regno Dei opulentus non essem. Processit igitur

¹ Ibid. 38.

ἐπλούτησα βασιλείαν. Προῆλθε τοίνυν ὁ Ἐμμανουὴλ εἰς τοῦτον ὃν καὶ πάσαι πεποιήκη κόσμον, παιδίον μὲν πρόσφατον, Θεὸς δὲ προαιώνιος· ἐν φάτῃ ἀνακλινόμενος, ἐν καταλύματι τόπον οὐχ εὐρίσκων, καὶ τὰς αἰωνίους σκηναὶς ἡτοιμακῶς· ἐν σπηλαίῳ καταγόμενος, καὶ δι' ἀστέρος μηνυόμενος· ὑπὸ μάγων δῶρα δεχόμενος, καὶ παισιμάτων λύτρα δωρούμενος· ὑπὸ Συμεῶνος ἐν ἀγκάλαις φερόμενος, καὶ τὰ πάντα θεϊκῶς ἐναγκαλιζόμενος· ὑπὸ ποιμένων βρέφος θεωρούμενος, * καὶ ὑπὸ στρατιῶν ἀγγέλων, ὡς Θεὸς γνωριζόμενος, τὴν ἐν οὐρανοῖς αὐτοῦ δόξαν, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνην, καὶ ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίαν, ὑμνοῦντων. "Ἄπερ ἅπαντα ἡ ἁγία Μήτηρ τοῦ Κυρίου τῶν ὄλων, καὶ ἀληθῶς Θεοτόκος «ἐν τῇ καρδίᾳ συμβάλλουσα», καθὰ γέγραπται, ταῖς προσθήκαις τῶν περὶ αὐτοῦ παραδόξων πραγμάτων, ἐπολλαπλασίασε τῆς καρδίας τὴν ἀγαλλίασιν, φαιδρυνομένη τε ἅμα καὶ ἐκπληττομένη, ταῖς τοῦ Υἱοῦ καὶ Θεοῦ παρεμφαινόμεναις μεγαλειότησιν. "Ὅτε γοῦν τὸ θεῖον ἐκεῖνο τεθέαται βρέφος, φόβοις καὶ πόθοις ὡς οἴμαι κρατουμένη. τοιαῦτα μόνῃ διελέγετο μόνῳ. Ποίαν ἐπὶ σοί, παιδίον, εὖρω προσηγορίαν ἀρμόττουσαν; Ἄνθρωπου; ἀλλὰ θεϊκὴν ἔσχες τὴν σύλληψιν. Τοῦ Θεοῦ; ἀλλ' ἀνθρωπικὴν ἔλαβες σάρκωσιν. Τί οὖν ἐπὶ σοῦ διαπράξομαι; γαλακτοτροφῆσω, ἢ θεολογήσω; Ὡς μήτηρ θεραπεύσω, ἢ ὡς δούλη προσκυνήσω; Ὡς υἷὸν περιπτύξομαι, ἢ ὡς Θεῶ προσεύξομαι; Ἐπιδώσω γάλα, ἢ προσενέγκω θυμίαμα;

Emmanuel in mundum vetus opus suum, puer quidem recens apprensus, sed ante aeternitatem Deus: in praesepi reclinatus, et diversorio exclusus, cum aeterna habitacula praeparasset: in spelaeo abiectus, et stella manifestus: a magis muneribus exceptus, et pretium pro peccatis exsolvens: a Simeone in ulnis * gestatus, et divinae potestatis ambitu cuncta complectens: a pastoribus infans visus, et ab angelorum exercitu pro Deo agnitus, qui eius in coelo gloriam, in terra pacem, inter homines bonam voluntatem concinebant. Quae omnia sancta Domini totius universi Mater, ac vere Deipara *in corde confrens*, uti scriptum est,¹ rerum admirabilium accessione exhilarata cumulatior gaudio intus perfunditur, et simul filii, qui Deus est, oculis mentique obiecta amplitudine percelsitur. Ut igitur divinum infantem contemplata est, desiderii reverentiae plenis, ut reor, devincta haec sola cum solo agitabat colloquia: Quam tibi, fili, congruam appellationem inveniam? Homini? At conceptio tua divina est. Dei? At humanam carnem sortitus es. Quid ergo mihi tecum faciendum? Lacte nutricabor, an Deum considerabo? Curabo ut mater, an adorabo ut ancilla? Circumplectar ut filium, an adorabo ut Deum? Lac indam, an thymiana inferam? Quodnam hoc maximum,

¹ Lc. II, 51.

Τί τὸ ἄρρητον τοῦτο θαῦμα καὶ μέγιστον; Ὁ οὐρανός, θρόνος σοι ὑπάρχει, καὶ ὁ ἐμός σε κόλπος βασιτάζει. Ὅλος τοῖς κάτω ἐπέστης, καὶ οὐδ' ἔλως τῶν ἄνω ἀπέστης· οὐ γὰρ τοπικὴ γέγονεν ἢ κατάβασις, ἀλλὰ θεϊκὴ πέπρακται συγκατάβασις· ὑμῶ σου τὴν φιλανθρωπίαν, οὐκ ἐρευνῶ σου τὴν οἰκονομίαν.

6. Εἶδετε πηλίκον δι' αὐτῆς ἐπράχθη μυστήριον, πᾶσαν ὑπερβαῖνον καὶ γλῶτταν καὶ ἔννοιαν. Τίς οὖν οὐκ ἂν θαυμάσειε τὴν μεγάλην τῆς Θεοτόκου δύναμιν· καὶ ὅσον ὑπερανέχει τοὺς ὅσους τιμῶμεν ἁγίους; Εἰ γὰρ τοῖς δούλοις ὁ Χριστὸς τοιαύτην δέδωκε χάριν, ὥστε μὴ δι' ἀφῆς μόνον ἰᾶσθαι τοὺς κάμνοντας, ἀλλὰ καὶ τῇ σφῶν ἐπισκιάσει τοῦτο ποιεῖν· προὔτιθεσαν γὰρ ἐν ἀγορᾷ μέση τοὺς κάμνοντας, ὡς ἡ βίβλος διδάσκει τῶν πράξεων, καὶ Πέτρου μὲν ἢ σκια τὰς νόσους ἀπήλαυε· Παύλου δέ τις ἐγγχείριον * ἐπιλαβὼν, καὶ τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ τὴν ὁσμὴν ἀπομάξας, τοὺς ἀλάστορας δι' αὐτῆς ἀπεσόθει δαίμονας· τίνα χρῆ νομίζειν τῇ Μητρὶ τὴν ἰσχύν; Ἐρα οὐχὶ πολλῶ μείζονα τῶν ὑπηρόων; παντὶ που δῆλον. Καὶ τί θαυμαστὸν εἰ ζῶντες ἐνήργουν οἱ ἅγιοι, ὅπου γε καὶ τεθνεῶσιν αὐτοῖς οὐ συναπέκρυψε τὴν δυναστείαν ἢ γῆ; Εἰ γὰρ καὶ λίθοι τὰ τούτων κρύπτουσι σώματα, σώζειν ἰσχύουσι τοὺς ἐν ἀνάγκαις· εἴπερ αὐτοῖς ἀξίως ἀγγίζοιεν· εἰ δὲ τοῦτοις τοιαῦτα θαυματουργεῖν ἐχαρίσατο, πηλικά τῇ Τεκούσῃ τὰ τροφεῖα δέδωκε, καὶ ποίοις αὐτὴν

et inenarrabile miraculum? Coelum tibi sedes, et te sinus meus gestitat: totus praesto es terram habitantibus, et non a coelitibus prorsus abiunctus. Non contigit ista descensio loci mutatione, sed divina fuit condescensio. Depraedico tuam in homines caritatem, non scrutator tuam incarnationem.

6. Videtis quantum per ipsam peractum sit mysterium, quod omnem linguam, cogitationemque supervadit. Quis ingentem Deiparae potentiam non miretur? Quis non miretur, quantopere superemineat, quotquot honoramus sanctos? Nam si Deus servis tantum impartitus est gratiae, ut non tactu solum aegros persanarent, sed et umbrae proiectu idem praestarent; proponebant enim in foro medio aegros, ut Actorum liber edocet,¹ et umbra Petri morbos depellebat; Pauli vero nescio quis apprehenso * linteo manuali, et corporis ipsius exterso odore daemones ultores abigebat: qualem Matri virtutem inesse cogitabimus? An non maiorem multo, quam ei subiectis? cuivis notum. Ecquid mirum si viventes virtute miraculorum pollebant sancti, quando eorum potestatem non una cum ipsis demortuis humus consepelivit? Lapidem enim qui horum oeculunt corpora, iis qui male anguntur, si modo pro dignitate accesserunt, salutem dare possunt. Quod si his tam rara perpetrare concessit, quale nutritionis pretium

¹ Act. V, 15.

κατελάμπρυνε τοῖς χαρίσμασιν; Εἰ Πέτρος ὀνομάσθη μακάριος, καὶ κλεις ἐπιστεύθη βασιλείας οὐρανῶν, πῶς οὐχ ὑπὲρ πάντας μακαρισθήσεται ἢ τὸν ὑπ' ἐκείνου ὁμολογηθέντα τεκεῖν ἀξιωθεῖσα; Εἰ Παῦλος ἐκλογῆς σκεῦος ἐπικέκληται διὰ τὸ βαστάσαι Χριστοῦ τὸ σεβάσμιον ὄνομα, καὶ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης κηρύξαι, πηλίκον ἂν εἶη σκεῦος ἢ Θεοτόκος; Οὐ κατὰ τὴν χρυσῆν στάμνον τὸ μάννα χωρήσασα, ἀλλὰ τὸν οὐράνιον ἄρτον ἐν γαστρὶ χωρήσασα, τὸν εἰς βρωσιν καὶ ῥῶσιν τοῖς πιστοῖς διδόμενον. Ἄλλὰ γὰρ εὐλαβοῦμεν μὴ πλείονα περὶ αὐτῆς λέγειν βουλόμενος, ἐπιπλέον αἰσχυρθῶ, τῆς ἀξίας οὐκ ἐφικνόμενος. Οὐκοῦν τὰ ἱστία τοῦ λόγου χαλάσας, εἰς τὸν ἀσφαλῆ τῆς σιωπῆς λιμένα ὁρμήσω, πρότερον εἰπὼν ὀλίγα τοῖς συνελθοῦσιν ἐναυῦθα. Πολλῶν ἡμῖν ἀγαθῶν καὶ πάντα λόγον νικῶντων διὰ τῆς Θεοτόκου γενομένων, ἀμειψώμεθα τὴν εὐεργέτην ἡμῶν ἀμοιβήν, εἰς ἡμᾶς ἀναστρέφουσαν. Τίνα; «Ταύτην, φημί, τὴν» πρὸς ἀλλήλους «ἀγάπην· ἥτις ἐστὶ τοῦ νόμου πλήρωμα».

DE VITA S. THECLAE

- 1371 Lib. I. [...] Τοῦ Θεοῦ Λόγου φύντος μὲν ἐκ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἄνωθεν, καὶ ἐξ ὅτουπερ ἦν ὁ Πατὴρ· (οὐκ ἦν δέ, ὅτε οὐκ ἦν ὁ Πατὴρ, ἀεὶ συνὼν τῷ Παιδί· καὶ γὰρ ἀεὶ συνυπῆρχον ἀλλήλοις, ὁ Πατὴρ τῷ Παιδί, ὁ Παῖς τῷ

PG
85, 481

Matri dederit? Aut quibus ipsam gratiis illustraverit? Si Petrus *beatus* appellatus est,¹ clavesque regni coelorum concreditas habuit; cur non prae omnibus una beata praedicetur, cui eum datum est eniti, quem ille confessus est? Si Paulus vas electionis cognominatus est,² quod augustum Christi nomen extulerit, quod ubique terrarum id evulgaverit: quale vas erit Dei Mater? Non aureae instar arcae, quae manna cepit, sed coelestem panem alvo comprehendit; panem alimenti, roborisque causa credentibus datum. Sed cavero, ne dum de ipsa plura paro dicere, parumque ex eius dignitate, mihi plus pudoris afferam. Quare orationis vela contraham, et in tutum silentii portum referar, pauca prius ad eos qui huc convenerunt, locutus. Cum multa nobis bona, quae nullius oratio possit assequi, Deiparae opera nobis contingant, eam bene merenti vicem rependamus, quae in nos recipocetur. Quam? *Caritatem mutuam, quae legis plenitudo est.*³

- 1371 Lib. I. [...] Deo Verbo, ex Deo Patre, a principio, et iam inde, ex quo fuit Pater, genito (non autem fuit aliquando tempus, cum non esset Pater, semper una cum Filio existens: etenim ab omni aeter-

PG
85, 482

¹ Matth. XVI, 17.

² Act. IX, 15.

³ Rom. XIII, 10.

Πατρί, τὸ Φῶς τῷ Φωτί, τὸ ἀείζων ὕδωρ τῇ ἀειζώσῃ πηγῇ)· φύντος δὲ καὶ σαρκωθέντος ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου καὶ ἀείπαιδος Μαρίας ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν, καὶ φοιτήσαντος εἰς γῆν ἐπὶ σωτηρία τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους.

PG
85, 500

[...] Καὶ γὰρ ἐκ τοῦ Θεοῦ τε ὦν, καὶ Θεὸς ὦν, καὶ πρὸς τὸν Πατέρα πάντοτε ὦν, ἐφανερώθη καὶ μετὰ σαρκὸς τῷ κοινῷ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τεχθεὶς νόμῳ, ἀλλ' ἐκ Παρθένου καὶ ἀπειρογάμου γυναικὸς· ἐν' αὐτὸς τὸ οἰκεῖον ἀνασώσεται πλάσμα καὶ δημιούργημα, καὶ τῶν ἀεὶ τυραννούντων ἡμᾶς ἐλευθερώσῃ δαιμόνων.

1372

PG
85, 553

[...] Ἔγνων διὰ σοῦ τῆς ἐκ Παρθένου καὶ ἀείπαιδος ὠδίνος καὶ γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ τὸ μυστήριον.

1373

nitare alter cum altero, Pater cum Filio, Filius cum Patre, Lux cum Luce, perennis aqua cum perenni fonte exsistebat), novissimis vero temporibus ex sancta et semper Virgine Maria nato, ac carnem induto, et in terram, pro humani generis salute, cuius causa etiam homo factus fuit.

PG
85, 499

[...] Ex Deo enim Deus cum esset, semperque cum Patre existeret, etiam in carne, communi naturae humanae lege natus, apparuit (sed ex Virgine, et coniugii experte muliere) ut suum ipse figmentum remque abs se creatam conservaret, nosque impotenti daemonum imperio ereptos, in libertatem vindicaret.

1372

PG
85, 554

[...] Per te cognovi partus ac nativitatis ex Virgine, eaque semper Virgine, Christi sacramentum.¹

1373

FAUSTUS Reiensis († 490/500)

ADVERSUS ARIANOS²

PLS
III, 497

I. [...] Item de Mariae virginis generatione: *et porta erat clausa et non est aperta*, tamquam si interrogaretur, cur aperta non esset, adiecit: *quia dominus transivit per eam*,³ porta clausa, id est signaculum pudoris, immaculatae carnis integritas, non enim violata est partu, quae magis est sanctificata conceptu.

1374

PLS
III, 499

II. [...] Quomodo creatura dicetur, qui domini creator ex Maria comprobatur, sicut legimus: *conceptus de Spiritu sancto, natus ex*

1375

¹ S. Thecla ad Paulum Ap.

² Disputant viri docti circa veritatem huius operis (cf. PLS III, 495 et 1247).

³ Ezech. XLIV, 2.